

УДК 811.222.1-119
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-242X.2023.29.05>

Олена МАЗЕПОВА, д-р філол. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0002-0405-9128
e-mail: o.mazepova@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

КОМПЛІМЕНТИ В ПЕРСЬКОМОВНІЙ КОМУНІКАЦІЇ: УНІВЕРСАЛЬНЕ ТА ЕТНОСПЕЦИФІЧНЕ

Вступ. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування належної соціокультурної компетентності студентів, які вивчають східні мови в українських закладах вищої освіти. Одним із найбільш етноспецифічних мовленнєвих актів (МА), що функціонують у перському мовно-культурному просторі, є комплімент. Висвітлення стратегій, що використовуються під час висловлення й отримання компліментів носіями перської мови, допоможе зрозуміти специфіку когнітивних механізмів, що лежать в основі їхньої комунікативної поведінки, а також діяти певних висновків щодо їхньої ціннісної картини світу.

Методи. Зіставний – для аналізу поглядів західних та іранських дослідників на природу компліментів і відповідей на них; дискурс-аналіз – для визначення різноманітних соціальних, психічних, культурних тощо чинників, які впливають на компліментарну поведінку носіїв перської мови; інтент-аналіз – для виявлення актуальних, експліцитно не виражених намірів учасників перськомовної компліментарної взаємодії.

Результати. Встановлено, що МА компліменту в перськомовній комунікації тісно пов'язаний з культурними схемами *šekastenafsi* 'скромність' та *ša'n* 'гідність' – невід'ємними складниками перської системи ввічливості та *ārof*. Відповідаючи на компліменти, іранці схильні применшувати оцінку того, що стає об'єктом компліменту, водночас підносячи статус ініціатора компліменту. Спілкуючись англійською, вони продовжують практикувати цю стратегію, що свідчить про її ціннісний статус і глибоку укоріненість у перській мовній свідомості.

Висновки. В англомовній і перськомовній комунікативній поведінці зафіксований спільний елемент – прагнення позитивно відповісти на комплімент так, щоб уникнути самовихвалювання. Найбільшу етноспецифіку функціонування перськомовних компліментів виявляємо в таких випадках: 1) коли реакцією на комплімент щодо речі, якою володіє адресат, стає зустрічна пропозиція прийняти цю річ у дарунок; 2) коли компліменти жінкам щодо зовнішності або особистих якостей роблять малознайомі чоловіки: через культурно-зумовлені обмеження такі компліменти сприймаються як нещирі коментарі або навіть сарказм, тому їх ігнорують або сприймають із несхваленням.

Ключові слова: перська мова, комплімент, мовленнєвий акт, система ввічливості, комунікативна поведінка.

Вступ

В епоху глобалізації, мультикультуралізму та сучасних геополітичних викликів усе більшої ваги набуває проблема формування належної соціокультурної компетентності студентів у закладах вищої освіти із профільним вивченням східних мов. Це питання особливо актуалізується у процесі підготовки майбутніх перекладачів у царині відносин Схід – Захід, які останнім часом відзначаються значною напругою. Зрозуміло, що під час вивчення будь-якої іноземної мови недостатньо сформувати у студентів лише лексичну та граматичну компетенції, необхідно дати їм міцні знання соціолінгвістичних правил, які існують у країні, мова якої вивчається, щоб вони були готовими до їхнього подальшого ефективного застосування в міжкультурній взаємодії.

Одним із найбільш складних і етноспецифічних мовленнєвих актів (МА), що функціонують у перському мовно-культурному просторі, є комплімент як невід'ємний складник перської системи ввічливості *ta'ārof* (див. детальніше: Мазепова, 2015, с. 329–358). Висвітлення стратегій, які використовуються носіями перської мови під час висловлення та отримання компліментів, допоможе краще зрозуміти специфіку когнітивних механізмів, що є основою їхньої комунікативної поведінки, а також зробити певні висновки щодо ціннісної картини світу представників розглядуваної лінгвокультури.

Метою статті є визначення етнокультурної специфіки функціонування МА компліменту включно з реакціями на нього в перськомовному комунікативному просторі. **Об'єктом дослідження** є МА комплімент, а **предметом** – реакції (відповіді) носіїв перської мови на компліменти. Для досягнення поставленої мети були визначені такі **завдання**: проаналізувати праці західних та іранських дослідників, щоб визначити спільне та відмінне у їхніх поглядах на комплімент і специфіку його

функціонування у відповідних лінгвокультурах; встановити місце МА компліменту у структурі перської системи ввічливості *ta'ārof*; визначити універсальні та специфічні особливості функціонування відповідей на компліменти у перськомовній комунікації.

Огляд літератури. Компліменти та відповіді на них – це неодмінний атрибут ввічливого спілкування в будь-якій лінгвокультурі. Дослідженню цього феномена в західному науковому просторі присвячували свої праці такі науковці, як А. Померанц, Дж. Голмс, П. Гоббс, Н. Вольфсон, Дж. Мейнс, Р. К. Герберт, М. Кнапп, Р. Гоппер, Р. А. Белл, Е. Вейганд, М. Сіфіяну, А. Яворський та ін.

Основоположними для вивчення компліментарної поведінки носіїв перської мови варто вважати праці Ф. Шаріфіяна про культурну схему *šekastenafsi* 'скромність' (дослівно "ламання себе") (Sharifian, 2005; 2007). Основні положення і висновки його студій проаналізовані в контексті дослідження перської системи ввічливості (Мазепова, 2016), де було показано, що український переклад слова *شکسته نفسی* *šekastenafsi* як 'скромність' є досить умовним, оскільки концепт, який є основою цього поняття, набагато об'ємніший і включає в себе такий семантичний компонент, як "самоприниження".

В останні десятиліття перськомовну компліментарну поведінку досліджувало чимало іранських науковців. Деякі з них зосереджували свою увагу на порівнянні відповідей на компліменти перськомовних комунікантів з носіями інших мов (Behnam, & Amizadeh, 2011; Boroujeni, Domakani, & Sheykhi, 2016; Karimnia, & Afghari, 2011; Mohajernia, & Solimani, 2013; Razi, 2013; Sadeghi, & Zarei, 2013; Shabani, & Zeinali, 2015). Інші вивчали гендерну та вікову специфіку обрання комунікативних стратегій у процесі реагування на компліменти (Heidari, Dastjerdi, & Marvi, 2011; Jalilzadeh, & Sarkhosh, 2016;

Morady Moghaddam, 2017; Razmjoo, Barabadi, & Arfa, 2013; Shahidi Pour, & Zarei, 2016; Tamimi, 2015; Yousefvand, 2010), зокрема під час спілкування у віртуальному просторі (Eslami, Jabbari, & Li-Jen Kuo 2015; Shariffian, Chalak, & Dehkordi, 2019), а також залежність надання реакцій на компліменти від рівня освіти респондентів (Allami, & Montazeri, 2012; Shahidi Pour, & Zarei, 2017). У цій статті ми торкнемося лише деяких аспектів, висвітлених у цих дослідженнях, щоб виявити найбільш специфічні ознаки перськомовної компліментарної взаємодії.

Методи

Для досягнення заявленої вище мети застосовувалися такі методи дослідження: зіставний – для аналізу поглядів західних та іранських дослідників на природу компліментів і відповідей на них; дискурс-аналіз – для визначення різноманітних соціальних, психічних, культурних тощо чинників, які впливають на компліментарну поведінку носіїв перської мови; інтент-аналіз – для виявлення актуальних, експліцитно не виражених намірів учасників перськомовної компліментарної взаємодії.

Результати

У межах теорії МА, розробленої наприкінці 50-х рр. XX ст. англійським філософом Дж. Остіном (Austin, 1962) і доопрацьованої Дж. Серлем (Searle, 1979), комплімент не одразу знайшов своє місце. У праці Дж. Остіна серед основних МА, якими він називає вердиктиви, екзерситиви, комісиви, бехабітиви й експозитиви, комплімент взагалі не згадується. Натомість, у класифікації Дж. Серля, де визначено такі МА, як репрезентативи, директиви, комісиви, експресиви й декларативи, комплімент можна віднести як до репрезентативів (асертивів), якщо розглядати його як певне твердження, просту констатацію факту дійсності, так і до експресивів, якщо розуміти його як вираження позитивного ставлення мовця до свого співрозмовника або до чогось, що належить або має стосунок до нього. Американські соціолінгвісти П. Браун і С. Левінсон у своїй теорії лінгвістичної ввічливості, заснованій на принципі "збереження обличчя", мовленнєвий акт компліменту визначають як один із таких, що загрожують обличчю співрозмовників (face-threatening acts) (Brown, & Levinson, 1987, p. 65–68). При цьому загрозу несе як самий акт компліменту, так і його сприйняття, а відчуття дискомфорту, яке може виникнути у випадку компліменту із приводу якоїсь речі співрозмовника, пов'язане з підозрою, що мовець бажає заволодіти предметом, який йому не належить (див. детальніше: Мазєпова, 2021, с. 18). Хоча в іншому місці своєї роботи висловлення компліментарних суджень вони зараховують до позитивних стратегій ввічливості, спрямованих на задоволення потреб людини у схваленні та вдячності, а також для зміцнення солідарності у стосунках. Компліменти якнайкраще слугують засобом для постульованого ними пошуку "спільної мови" ('common ground') у комунікації (Brown, & Levinson, 1987, p. 102).

Дж. Голмс визначає комплімент як "мовленнєвий акт, який явно чи неявно приписує заслугу особі, яка не є мовцем, а до якої зазвичай звертаються, із приводу наявності в неї чогось "доброго" (майна, характеристики, вміння), що позитивно оцінюється мовцем і слухачем" (Holmes, 1986, p. 486). В іншій своїй статті дослідник зауважує: "Щоб бути сприйнятим як комплімент, висловлювання має стосуватися чогось, що позитивно оцінюється учасниками та приписується адресатам" (Holmes, 1988, p. 454). У цій статті приймемо за основу визначення П. Гоббс, згідно з яким комплімент – це "мовленнєвий акт, який явно чи неявно

віддає належне адресату за певні властивості, навички, характеристики тощо, які позитивно оцінюються мовцем і адресатом" (Hobbs, 2003, p. 249).

Зрозуміло, що в кожній лінгвокультурі компліментарна поведінка матиме свої специфічні особливості. Можна згадати про обмеження, які накладає мусульманське суспільство на висловлення компліментів незнайомим і малознайомим жінкам представниками протилежної статі або дружинам своїх колег тощо. З огляду на складність розглядуваного нами МА можна припустити, що далеко не завжди і не всюди компліменти є доречним складником спілкування. Наприклад, за спостереженням А. Яворського, у польській лінгвокультурі багато компліментів робиться в маніпулятивний спосіб, а тому польські комуніканти не сприймають компліменти як вияв солідарності та не надто покладаються на них як на засіб встановлення дружніх стосунків (Jaworski, 1995). Дослідники перськомовної комунікативної поведінки зазначають, що в іранській культурі компліменти можуть відігравати подвійну роль: з одного боку, їх часто використовують для початку розмови, розвитку змістовної соціальної взаємодії та встановлення дружніх стосунків, але з іншого, недоречний комплімент може викликати збентеження і навіть образу (Sadeghi, & Zarei, 2013).

Головну увагу в цій розвідці ми вирішили приділити не так різновидам самих компліментів, як аналізу відповідей на них, зокрема й у крос-культурному аспекті, адже встановлено, що на типи стратегій, які використовуються для відповідей на компліменти, можуть впливати не лише індивідуальні, а й соціальні та культурні чинники (Sifianou, 2001). Як стверджує Е. Вейганд, "не лише те, як висловлюються компліменти, але й те, як на них потрібно реагувати, залежить від культури" (Weigand, 2016, p. 364).

Відповідь на комплімент – це по суті другий хід відповідного комунікативного акту, такий же важливий, як сам комплімент, оскільки правильна відповідь сприятиме укріпленню стосунків між співрозмовниками, а неадекватна відповідь може призвести до розриву спілкування. За останні десятиліття дослідницька увага до цієї теми значно зросла, оскільки, як зазначають М. Кнапп, Р. Хоппер і Р. А. Белл, ланцюжки компліментів "заслужують на вивчення, тому що вони, хоч і повсюдні, але часто становлять проблематичні мовленнєві дії" (Knapp, Horper, & Bell, p. 12). Китайський дослідник М. Ю стверджує, що компліменти можуть бути "актом судження", і тому люди схильні почуватися "неспокійно, оборонятися або навіть бути цинічними щодо компліментів, які вони отримують, і через це можуть мати проблеми з адекватними відповідями на такі компліменти" (Yu, 2003, p. 1687). Зокрема, якщо комплімент із приводу чудової зовнішності англійці здатен поліпшити настрої на цілий день, то китайська жінка в такій ситуації може почуватися незручно і навіть трохи обурюватися (Tang, & Zhang, 2009, c. 326).

А. Померанц (1978) уперше провела широке дослідження реакцій на комплімент із прагматичного погляду. У своєму дослідженні поведінки американців, які реагують на комплімент, вона припустила, що одержувач компліменту стикається зі складною проблемою, відповідаючи на комплімент: як прийняти комплімент і водночас уникнути при цьому самовихваляння? Унаслідок дослідження було виявлено три основних різновиди реакцій на комплімент в американському соціумі: 1) його прийняття (acceptance) або згода з компліментом (agreement); 2) його відхилення (rejection) або незгода (disagreement); 3) різноманітні стратегії уникнення самовихваляння (selfpraise avoidance),

віку (Shahidi Pour, & Zarei, 2016; 2017), а також стаття М. Мораді Могаддама з інтригуючою назвою "Ввічливість на межі: нещирі відповіді іранських жінок на компліменти" (Morady Moghaddam, 2017).

Загалом аналіз більш сучасних праць іранських дослідників, присвячених вивченню відповідей на компліменти, засвідчує, що висновки Ф. Шаріфіяна (Sharifian, 2005) стосовно того, що іранці схильні радше відкидати, ніж приймати компліменти, не є остаточними (Allami, & Montazeri, 2012; Razmjoo, Barabadi, & Arfa, 2013; Sadeghi, & Zarei, 2013; Shahidi Pour, & Zarei, 2017; Yousefvand, 2010). Зокрема В. Шагіді Пур і Г. Зареї, які проводили опитування іранців із різним рівнем освіти та з різних регіонів країни за методикою продовження дискурсу (DCT – Discourse Completion Task), спираючись на описану вище класифікацію реакцій на компліменти Дж. Голмса, стверджують, що їхній матеріал не підтвердив висновків Ф. Шаріфіяна, оскільки більшість респондентів використали стратегію прийняття компліменту, а не відкидання чи ухиляння від нього (Shahidi Pour, & Zarei, 2017, p. 233). Однак найбільш поширеною підкатегорією в межах прийняття компліменту було пониження його рівня, що з одного боку, узгоджується із наведеним вище твердженням А. Померанц про те, що отримувачі компліменту стикаються з дилемою: як прийняти комплімент так, щоб уникнути в такому разі самовихвалювання; а з іншого – відповідає суто іранській культурній схемі *šekastenafsi* 'скромність', описаній Ф. Шаріфіяном, коли реагувати простим прийняттям компліменту вважається недостатньо ввічливим. Респонденти у відповідь на комплімент частіше за все були схильні применшувати власні позитивні якості чи досягнення, як-от у такому прикладі:

(6) A: شما خیلی قشنگ حرف می زنین! Šomā xeyli qašang harf mizani! *Ви дуже гарно говорите!*

B: اینجور که شما می گین نیست. Injur ke šomā migin nist. *Ну не так гарно, як Ви говорите.*

За свідченням науковців, носії перської мови зазвичай використовують декілька виразів у відповідь на комплімент: починають із вираження вдячності (مرسی 'мерсі' 'Дякую!'), після чого йде клішований вираз повернення (на кшталт لطف دارید lotf dārid 'Ви дуже люб'язні' або چشماتون قشنگ می بینه češmā-tun qašang mibine! досл. 'Ваші очі гарно бачать') або заперечення похвали (на кшталт اینطوری نیست Intori nist 'Це не так'). Наприклад:

(7) A: وای! امروز خیلی خوشگل شدی! Vāy! Emruz xeyli xošgel šodi! *О, сьогодні ти виглядаєш дуже гарно!*

B: چشمات قشنگ می بینه. Mersi. Češmā-t qašang mibine! *Дякую. Твої очі гарно бачать.*

Або:

(8) A: همیشه مهربان و مفیدی! Hamiše mehrbān-o mofid-i! *Ти завжди добра і готова допомогти!*

B: ولی اینجوری هم نیست که میگی. Mersi. Vali injori ham nist ke migi! *Дякую. Але це не зовсім так, як ти кажеш.*

З однією з найбільш специфічних реакцій на комплімент, що функціонують в іранському культурному просторі, стикаємося тоді, коли комплімент стосується речі, якою володіє адресат. У відповідь на отриману високу оцінку цієї речі адресат може запропонувати своєму візаві прийняти її у подарунок. Розуміло, що не йдеться про надто коштовні речі на кшталт автомобіля чи будинку.

Така інтеракція найчастіше трапляється між самими іранцями, бо вона є частиною ввічливого спілкування та передбачена вже згаданою вище системою *ta'arof*. З іноземцями цю схему не практикують, оскільки розу-

міють її етнокультурну специфічність і можливі непорозуміння, що можуть виникнути. Пропозиція у відповідь на комплімент стосовно певної речі може оформлятися за допомогою клішованого вислову قابلی نداره *qābel-i nadāre* (досл. 'це Вас не варто'), що фактично означає щось на кшталт укр. "Прошу, це вам!", напр.:

(9) A: لپ تابت خیلی زیبا و عالیه! Laptāp-et xeyli zibā-vo āli-ye! *У тебе дуже гарний, чудовий ноутбук!*

B: مرسى. قابل شما رو نداره. Mersi. Qābel-e šomā-ro nadāre. *Дякую. Вас він не вартий (у значенні "Прошу, прийміть, будь ласка") (Shahidi Pour, & Zarei, 2017, p. 234).*

Аналогічну реакцію як одну з найчастотніших зустрічаємо в опитуванні іранських респондентів м. Ширазу, проведеному іншими дослідниками (Razmjoo, Barabadi, & Arfa, 2013, p. 48), напр.:

(10) A: چه موبایل قشنگی! Će mobāyl-e qašang-i! *Який гарний телефон!*

B: قربان شما، قابلی نداره. Qorbān-e šomā, qābel-i nadāre. *Ви дуже люб'язні (дослівно 'Я стану жертвою за вас'), будь ласка, прийміть (дослівно 'Вас він не вартий').*

М. Мораді Могаддам дослідив компліментарну поведінку іранських жінок і дійшов висновку, що їхні реакції на комплімент суттєво відрізняються залежно від того, хто є ініціатором компліменту – чоловік чи жінка (Morady Moghaddam, 2017). Встановлено, що під час жіночої взаємодії вони намагаються справити гарне враження, підтримують солідарність, позитивно реагуючи на комплімент і роблячи комплімент у відповідь. Натомість, отримуючи комплімент від особи протилежної статі, вони більше схильні застосовувати стратегії вже згаданої культурної схеми *šekastenafsi*, а також схеми *ša'n* (перс. شان 'престиж', 'достоїнство'), яка в цьому разі полягає в тому, що жінка має ігнорувати недоречні висловлювання представників протилежної статі.

У вказаному дослідженні взяли участь 220 студенток із різних іранських університетів, які навчалися на спеціальності "англійська мова", тому опитування проводилося англійською. Для нашої розвідки інтерес становить спостереження, що іранські жінки, спілкуючись англійською, екстраполюють елементи суто іранських культурних схем на свої відповіді на компліменти. Цей факт уперше описаний Ф. Шаріфіяном, який навіть як приклад діалогу іранського студента з його англомовним викладачем (Sharifian 2007, с. 44). У відповідь на комплімент викладача з приводу престижної нагороди, яку отримав студент, той почав "перекладати" заслугу за це на самого викладача, заявляючи, що він особисто "нічого не зробив". Така відповідь студента спантеличила викладача, оскільки він відчув, що його внесок в успіх студента явно гіперболізований. Натомість студент, бодай і спілкуючись англійською мовою, діяв у межах своєї перськомовної культурної схеми *šekastenafsi* і лише намагався бути ввічливим (Мазепова, 2016, с. 246).

На думку М. Мораді Могаддама, жінки найчастіше керуються трьома культурними схемами або, у його термінології, "стратегіями надзвичайної ввічливості" (extreme politeness strategies): *ta'arof*, *šekastenafsi* та *ša'n*, які є різною мірою ритуалізованими (за його словами – "неширими"), тобто культурно-зумовленими (Morady Moghaddam, 2017, p. 420). Застосування цих стратегій може варіювати залежно від об'єкта компліменту (зовнішності, здібностей чи майна респондентки), а також статі ініціатора компліменту.

Термін *ta'ārof* використовується автором у вузькому сенсі – як готовність запропонувати свою річ співрозмовнику, якщо вона йому сподобалася, на знак вияву ввічливості ("нешира пропозиція"). Ритуальні випадки функціонування МА "пропозиція" і "відмова" у складі перськомовної системи ввічливості вже були проаналізовані раніше (Мазепова, 2022).

Як показало дослідження, стратегія *ta'ārof* застосовувалася іранськими жінками тоді, коли компліменти стосувалися їхніх речей або здібностей, переважно у відповідь на комплімент, висловлений іншою жінкою. У першому випадку вони керувалися розглянутою вище культурно-зумовленою пресупозицією *قابلی نداره qābel-i nadāre* (досл. 'це Вас не варто'):

- (11) A: *You have a nice phone.*
B: *You can have it.*

Як бачимо, у відповіді простежується вплив вказаної культурної пресупозиції, як це має місце в розглянутих вище фрагментах (9) і (10). Зрозуміло, що в питома англомовному середовищі такої відповіді на комплімент годі очікувати.

Інша культурно зумовлена пресупозиція, яка доволі часто актуалізується в жіночій комплементарній поведінці, умовно позначена як *در خدمت شما هستیم dar xedmat-e šomā hastim* (досл. 'ми до Ваших послуг'):

- (12) A: *You are so knowledgeable.*

B: *I can help you anytime you want.*

Отже, можемо зробити висновок, що відповідь на комплімент щодо розумових здібностей у межах перської системи ввічливості вимагає вияву зустрічної уваги до ініціаторки комплементу, що у прикладі реалізовано пропозицією допомоги. Зрозуміло, що така пропозиція матиме радше вдаваний характер, бо жінки можуть бути зовсім поверхово знайомі, але дотримання ритуалу характеризує їх як ввічливих, вихованих носійок власної культурної традиції.

Схема *šekastenafsi* використовувалася жінками переважно у відповідях на компліменти, зроблені інтерв'юером-чоловіком, об'єктом яких були здібності або деталі зовнішнього вигляду. Розглянемо приклади:

- (13) A: *Your shoes are really beautiful.*

B: *This is not so stylish.*

- (14) A: *You have a nice accent!*

B: *It needs improvement yet.*

Як видається, головна ідея застосування цієї схеми жінками в комунікації з чоловіками полягає не лише в бажанні виявити скромність і уникнути самомилування, а й зумовлена наміром перевести комунікацію в суворіші межі політесу задля своєчасного припинення можливого розгортання комунікації в небажаному напрямі.

Стратегія надзвичайної ввічливості *شان ša'n* ('престиж', 'достоїнство') найбільше використовується жінками у відповідь на компліменти щодо здібностей або зовнішності, зроблені представниками протилежної статі. Стратегія *ša'n* пов'язана з іранською культурною схемою *ادب adab* ('ввічливість', 'виховання'), яка "заохочує мовців усвідомлювати можливість того, що в товаристві інших людей вони можуть зробити або вже зробили щось неправильне, щось таке, що не відповідає *ša'n*-у іншої сторони" (Sharifian, 2005, p. 341), а тому поводитися так, щоб цьому запобігти. В іранській культурі жінки зрідка відповідають щиро на комплімент, зроблений незнайомим чоловіком, через культурну етику: комплімент може розцінюватися як "недоречне бажання" або "сексуальне домагання". Тому жінки не вважають компліменти, зроблені незнайомими чоловіками щодо їхніх здібностей або зовнішності, щирими,

підозрюючи в них прихований сенс, інтимну пропозицію або навіть сарказм. Причина криється в одному – культура не толерує обміну компліментами між незнайомими чоловіками й жінками.

Проте у випадку, якщо така ситуація все ж трапляється, для того, щоб підтримати як свою гідність, так і гідність свого співрозмовника, у відповідь на комплімент пересічна іранська жінка обмежується однослівною, короткою відповіддю на кшталт "дякую", "добре", "напевно" тощо. Це є сигналом того, що вона виконала свій культурний обов'язок, але не сприймає одержаний комплімент як щирий і не готова на його підставі до подальших романтичних стосунків. Наведемо приклади:

- (15) A: *You are so intelligent.*

B: *Oh maybe.*

- (16) A: *What a nice accent!*

B: *Thanks.*

Натомість у подібному за змістом суто жіночому спілкуванні один комплімент неодмінно тягне за собою зустрічний комплімент:

- (17) A: *You are so intelligent.*

B: *Thanks. You are so nice.*

- (18) A: *What a nice accent!*

B: *Thanks. You are so proficient in talking too.*

Носіям перської лінгвокультури важко уявити, щоб іранки відповідали подібним чином незнайомим чоловікам (напр.: *You are so nice.*), інакше це може бути сприйняте як готовність до більш інтимних стосунків. І це потрібно враховувати жінкам-іноземкам, які часто екстраполюють "легкість" обміну компліментами, поширену в західних культурах, на спілкування з представниками східних культур, а потім дивуються, що "їх не так зрозуміли".

Отже, відмінності в системах цінностей представників західних і східних лінгвокультур, глибоко вкорінені у їхній свідомості, позначаються навіть на такому повсякденному і "звичайному", як може здатися, складнику спілкування, як комплімент. Знання цих відмінностей і вміння оперувати необхідними комунікативними стратегіями у процесі обміну компліментами, безсумнівно, збагатить прагматичну компетенцію студентів – майбутніх фахівців із перської мови.

Дискусія і висновки

Отже, можемо зробити деякі висновки стосовно співвідношення універсального та етноспецифічного в комплементарній поведінці у перськомовному комунікативному просторі:

1. Як у західних культурах, так і в Ірані компліменти можуть відігравати подвійну роль: сказані у правильному місці і в правильний час, вони сприяють встановленню гарних стосунків, підтримують солідарність, тоді як недоречний комплімент може викликати збентеження і навіть образу. Можна припустити, що далеко не завжди і не всюди компліменти є доцільним складником комунікації.

2. В англійській і перськомовній комунікативній поведінці у царині відповідей на компліменти існує спільний елемент – одержувач компліменту опиняється перед дилемою: як відповісти так, щоб водночас уникнути самовихвалювання? Водночас в англійській комунікації цей складник є доволі вільним, а в іранській культурі – облігаторним, оскільки він зумовлений перськомовною системою ввічливості *ta'ārof*, центральним компонентом якої постає культурна схема *šekastenafsi* 'скромність'.

3. Перське слово *šekastenafsi* (дослівно 'ламання себе') лише умовно перекладається як "скромність", оскільки його семантика включає сему "самоприпинення", відсутню в іншомовних еквівалентах. Найяскравіше відмінності у сприйнятті компліментів англійськими та

перськомовними комунікантами через необхідність застосування цієї культурної схеми представлені у прикладах (1), (2), (3), (4), (5). Неодмінним компонентом відповідей на компліменти в межах згаданої культурної схеми виступає зниження рівня оцінки того, що стало об'єктом компліменту, як-от у прикладах (6), (7), (8).

4. Однією з найбільш специфічних для перськомовного комунікативного простору реакцій на комплімент щодо речі, якою володіє адресат, є зустрічна пропозиція прийняти цю річ у дарунок. Як показано у прикладах (9), (10), формальним вербалізатором цієї пресупозиції є клішований вислів *قالبی ناداره* *qābel-i nadāre* (досл. 'це Вас не варто'), що українською приблизно означає "Прошу, прийміть це!". Розуміння ритуального характеру таких культурно-зумовлених пропозицій – необхідний складник прагматичної підготовки майбутніх фахівців із перської мови.

5. Носії перської мови схильні переносити елементи сучасних іранських культурних схем на комунікацію англійською мовою, що свідчить про глибоку укоріненість та ціннісний статус цих схем у структурі мовної свідомості. Це стосується як англомовної комунікації іранців, що перебувають за межами Ірану, так і в штучно створених умовах усередині країни, на базі англомовних спеціалізацій іранських університетів, що продемонстровано у прикладах (11), (12), (13), (14).

6. На жіночу компліментарну поведінку вирішальним чином впливає те, хто є ініціатором компліменту – чоловік чи жінка. Якщо між собою спілкуються дві жінки, більш імовірно, що одержувачка компліменту відповість компліментом своїй співрозмовниці, як це показано у прикладах (17), (18). Компліменти, зроблені незнайомими чоловіками, здебільшого сприймаються як нещирі коментарі або навіть сарказм, тому їх ігнорують або сприймають із несхваленням. Тому відповіді будуть односкладними, як-от у прикладах (15), (16), у межах культурної схеми *šā'n*. Отже, у міжкультурній взаємодії з іранцями потрібно пам'ятати про те, що іранська культура не толерує обміну компліментами між незнайомими або малознайомими чоловіками та жінками. У цьому виявляється ще одна з цінностей іранської культури – оберігати жінок від надокучливої уваги незнайомих чоловіків.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в залученні різноманітного матеріалу публіцистичних і художніх текстів для виявлення найбільш специфічних для перського комунікативного простору різновидів компліментів і реакцій на них, а також у проведенні зставного аналізу функціонування відповідей на компліменти у перськомовній та українськомовній комунікативній культурі на матеріалі опитування респондентів.

Список використаних джерел

- Мазепова, О. В. (2015). *Внутрішній світ людини у перському ліневоментальному просторі*. Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Мазепова, О. В. (2021). Іранська комунікативна культура через призму теорії мовленнєвих актів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури*, 1(27), 17–21. <https://doi.org/10.17721/1728-242X.2021.27.17-21>
- Мазепова, О. В. (2016). Культурна схема ŠEKASTENAFSI (самоприпущення) у складі перської системи ввічливості ta'ārof. *Мовні і концептуальні картини світу*, 57, 241–249. <https://moval.knu.ua/wp-content/uploads/2020/02/33.pdf>
- Мазепова, О. В. (2022). Мовленнєві акти "пропозиції" і "відмови" у складі комунікативної поведінки носіїв перської мови. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури*, 1(28), 18–25. <https://doi.org/10.17721/1728-242X.2022.28.17-24>
- Allami, H., & Montazeri, M. (2012). A Sociopragmatic Analysis of Compliment Responses in Persian. *Iranian Journal of Applied Language Studies*, 4(1), 1–38. <https://doi.org/10.22111/ijals.2012.1346>
- Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford University Press.
- Behnam, B., & Amizadeh, N. (2011). A comparative study of the compliments and compliment responses between English and Persian TV interviews. *3L: The Southeast Asian Journal of English Language Studies*, 17(1), 65–78.

- https://www.academia.edu/21511362/A_Comparative_Study_of_the_Compliments_and_Compliment_Responses_between_English_and_Persian_TV_Interviews
- Boroujeni, A. J., Domakani, M. R., & Sheykhi, S. (2016). Comparative cross-cultural analysis of compliments in English and Persian series. *Journal of Applied Linguistics and Language Research*, 3(2), 177–187. <https://www.jallr.com/index.php/JALLR/article/view/273/pdf273>
- Brown, P., & Levinson, S. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge University Press. <https://psycnet.apa.org/record/1987-97641-000>
- Chen, R. (1993). Responding to compliments: A contrastive study of politeness strategies between American English and Chinese speakers. *Journal of Pragmatics*, 20(1), 49–75. [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(93\)90106-Y](https://doi.org/10.1016/0378-2166(93)90106-Y)
- Eslami, Z. R., Jabbari N., & Li-Jen Kuo (2015). Compliment Response Behaviour on Facebook: A Study with Iranian Facebook Users. *International Review of Pragmatics*, 7, 244–277. <http://doi.org/10.1163/18773109-00702005>
- Heidari-Shahreza, M. A., Dastjerdi, H. V., & Marvi, S. (2011). Discourse variation and gender: The case of compliment responses among male and female Persian speakers. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 2(3), 159–168. <http://doi.org/10.5901/mjss.2011.v2n3p159>
- Herbert, R. K. (1990). Sex-based differences in compliment behavior. *Language in Society*, 19(2), 201–224. <https://doi.org/10.1017/S0047404500014378>
- Hobbs, P. (2003). The medium is the message: Politeness strategies in men's and women's voice mail messages. *Journal of Pragmatics*, 35(2), 243–262. [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(02\)00100-5](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(02)00100-5)
- Holmes, J. (1986). Compliments and compliment responses in New Zealand English. *Anthropological Linguistics*, 28(4), 485–508. <https://www.jstor.org/stable/30028355>
- Holmes, J. (1988). Paying compliments: A sex-preferential positive politeness strategy. *Journal of Pragmatics*, 12(3), 445–465. [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(88\)90005-7](https://doi.org/10.1016/0378-2166(88)90005-7)
- Jalilzadeh-Mohammadi, Z., & Sarkhosh, M. (2016). Compliment response patterns between Persian male and female English and Non-English teachers. *Discourse and Interaction*, 9(1), 5–28. <https://doi.org/10.5817/DI2016-1-5>
- Jaworski, A. (1995). "This is not an empty compliment!" Polish compliments and the expression of solidarity. *International Journal of Applied Linguistics*, 5(1), 63–94. <https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.1995.tb00073.x>
- Karimnia, A., & Afghari, A. (2011). Compliments in English and Persian interaction: A cross-cultural perspective. *Jezikoslovje*, 12(1), 27–50. https://www.researchgate.net/publication/266084851_Compliments_in_English_and_Persian_interaction_A_cross-cultural_perspective
- Knapp, M., Hopper, R., & Bell, R. A. (1984). Compliments: a descriptive taxonomy. *Journal of Communication*, 34, 12–31. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1460-2466.1984.tb02185.x>
- Mohajernia, R., & Solimani, H. (2013). Different strategies of compliment responses used by Iranian EFL students and Australian English speakers. *Journal of Language Teaching & Research*, 4(2), 340–347. <http://doi.org/10.4304/jltr.4.2.340-347>
- Morady Moghaddam, M. (2017). Politeness at the extremes: Iranian women's insincere responses to compliments. *Language and Dialogue*, 7(3), 413–431. <http://doi.org/10.1075/ld.7.3.05mog>
- Pomerantz, A. (1978). Compliment responses: notes on the cooperation of multiple constraints. In J. Schenkein (ed.), *Studies in the Organization of Conversational Interaction* (pp. 79–112). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-623550-0.50010-0>
- Razi, N. (2013). A contrastive study of compliment responses among Australian English and Iranian Persian speakers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 70(1), 61–66. <http://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.01.038>
- Razmjoo, S. A., Barabadi, E., & Arfa, A. (2013). An investigation into the speech act of compliment response in Persian. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 2(1), 44–52. <http://doi.org/10.7575/ijalel.v2n.1p.44>
- Sadeghi, E., & Zarei, G. R. (2013). Investigating the use of compliments in Persian and English: A case study of Iranian EFL students. *Journal of Foreign Language Teaching and Translation Studies*, 2(2), 30–49. <http://doi.org/10.7575/iaiac.ijalel.v.6n.1p.227>
- Searle, J. R. (1979). *Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511609213>
- Shabani, M., & Zeinali, M. (2015). A comparative study on the use of compliment response strategies by Persian and English native speakers. *Advances in Language and Literary Studies*, 6(5), 58–66. <https://journals.iaiac.org.au/index.php/all/article/view/1713>
- Shahidi Pour, V., & Zarei, G. R. (2016). Investigating Age-based Compliments in Persian. *English Review*, 4(2), 275–288. <http://doi.org/10.25134/erjee.v4i2.341>
- Shahidi Pour V., & Zarei G. R. (2017). Investigating the Use of Compliments and Compliment Responses in Persian: Effect of Educational Background. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, 6(1), 227–239. <http://doi.org/10.7575/iaiac.ijalel.v.6n.1p.227>
- Sharifian, F. (2005). The Persian cultural schema of shekasteh-nafsi: A study of complement responses in Persian and Anglo-Australian speakers. *Pragmatics and Cognition*, 13(2), 337–361. <https://doi.org/10.1075/pc.13.2.05sha>
- Sharifian, F. (2007). L1 cultural conceptualizations in L2 learning: The case of Persian-speaking learners of English. In F. Sharifian and G. B. Palmer (eds), *Applied Cultural Linguistics: implications for second language learning and intercultural communication* (pp. 33–51). Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/ceclor.7.04sha>

- Shariffian, F., Chalak, A., & Dehkordi, Z. (2019). Investigating the choice of compliment response strategies on social networking sites by a different gender. *Journal of New Advances in English Language Teaching and Applied Linguistics*, 1(2), 159–176. http://researchgate.net/publication/344942885_Investigating_Choice_of_Compliment_Response_Strategies_on_Social_Networking_Sites_by_Different_Gender
- Sifianou, M. (2001). "Oh! How appropriate!" Compliments and politeness. In A. Bayraktaroglou, & M. Sifianou (eds.), *Linguistic politeness: The case of Greece and Turkey* (pp. 391–430). John Benjamins Company. <https://doi.org/10.1075/pbns.88.14sif>
- Tamimi Sa'd, S. H. (2015). The use of compliment response strategies among Iranian learners of English: researching interlocutors' relative power and gender. *CEPS Journal*, 5(4), 89–107. <https://doi.org/10.26529/cepsj.118>
- Tang, C.-H., & Zhang, G. Q. (2009). A contrastive study of compliment responses among Australian English and Mandarin Chinese speakers. *Journal of Pragmatics*, 41(2), 325–345. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2008.05.019>
- Weigand, E. (2016). How to verify a theory of dialogue. *Language and Dialogue*, 6(3): 349–369. <https://doi.org/10.1075/ld.6.3.01wei>
- Wolfson, N. (1981). Compliments in cross-cultural perspective. *TESOL Quarterly*, 15, 117–124. https://www.academia.edu/15854405/Compliments_in_Cross_Culture_Perspective_by_Nessa_Wolfson
- Yousefvand, Z. (2010). Study of compliment speech act realization patterns across gender in Persian. *Arizona Working Papers in SLA & Teaching*, 17: 91–112. <https://journals.uair.arizona.edu/index.php/AZSLAT/article/view/21242>
- Yu, M. C. (2003). On the universality of face: evidence from Chinese compliment response behavior. *Journal of Pragmatics*, 35(10–11), 1679–1710. [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(03\)00074-2](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(03)00074-2)
- References**
- Allami, H., & Montazeri, M. (2012). A Sociopragmatic Analysis of Compliment Responses in Persian. *Iranian Journal of Applied Language Studies*, 4(1), 1–38. <https://doi.org/10.22111/ijals.2012.1346>
- Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford University Press.
- Behnam, B., & Amizadeh, N. (2011). A comparative study of the compliments and compliment responses between English and Persian TV interviews. *3L: The Southeast Asian Journal of English Language Studies*, 17(1), 65–78. https://www.academia.edu/21511362/A_Comparative_Study_of_the_Compliments_and_Compliment_Responses_between_English_and_Persian_TV_Interviews
- Boroujeni, A. J., Domakani, M. R., & Sheykhi, S. (2016). Comparative cross-cultural analysis of compliments in English and Persian series. *Journal of Applied Linguistics and Language Research*, 3(2), 177–187. <https://www.jallr.com/index.php/JALLR/article/view/273/pdf273>
- Brown, P., & Levinson, S. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge University Press. <https://psycnet.apa.org/record/1987-97641-000>
- Chen, R. (1993). Responding to compliments: A contrastive study of politeness strategies between American English and Chinese speakers. *Journal of Pragmatics*, 20(1), 49–75. [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(93\)90106-Y](https://doi.org/10.1016/0378-2166(93)90106-Y)
- Eslami, Z. R., Jabbari N., & Li-Jen Kuo (2015). Compliment Response Behaviour on Facebook: A Study with Iranian Facebook Users. *International Review of Pragmatics*, 7, 244–277. <http://doi.org/10.1163/18773109-00702005>
- Heidari-Shahreza, M. A., Dastjerdi, H. V., & Marvi, S. (2011). Discourse variation and gender: The case of compliment responses among male and female Persian speakers. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 2(3), 159–168. <http://doi.org/10.5901/mjss.2011.v2n3p159>
- Herbert, R. K. (1990). Sex-based differences in compliment behavior. *Language in Society*, 19(2), 201–224. <https://doi.org/10.1017/S0047404500014378>
- Hobbs, P. (2003). The medium is the message: Politeness strategies in men's and women's voice mail messages. *Journal of Pragmatics*, 35(2), 243–262. [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(02\)00100-5](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(02)00100-5)
- Holmes, J. (1986). Compliments and compliment responses in New Zealand English. *Anthropological Linguistics*, 28(4), 485–508. <https://www.jstor.org/stable/30028355>
- Holmes, J. (1988). Paying compliments: A sex-preferential positive politeness strategy. *Journal of Pragmatics*, 12(3), 445–465. [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(88\)90005-7](https://doi.org/10.1016/0378-2166(88)90005-7)
- Jalilzadeh-Mohammadi, Z., & Sarkhosh, M. (2016). Compliment response patterns between Persian male and female English and Non-English teachers. *Discourse and Interaction*, 9(1), 5–28. <https://doi.org/10.5817/DI2016-1-5>
- Jaworski, A. (1995). "This is not an empty compliment!" Polish compliments and the expression of solidarity. *International Journal of Applied Linguistics*, 5(1), 63–94. <https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.1995.tb00073.x>
- Karimnia, A., & Afghari, A. (2011). Compliments in English and Persian interaction: A cross-cultural perspective. *Jezikoslovje*, 12(1), 27–50. https://www.researchgate.net/publication/266084851_Compliments_in_English_and_Persian_interaction_A_cross-cultural_perspective
- Knapp, M., Hopper, R., & Bell, R. A. (1984). Compliments: a descriptive taxonomy. *Journal of Communication*, 34, 12–31. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1460-2466.1984.tb02185.x>
- Mazepova, O. V. (2021). Iranian communicative culture through the prism of Speech act theory. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Oriental Languages and Literatures*, 1(27), 17–21 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.17721/1728-242X.2021.27.17-21>
- Mazepova, O. V. (2015). The inner world of a person in the Persian linguistic and mental space. *Vnutrishnii svit liudyny u perskomu linhvomentalnomu prostori*. Vydavnychiy dim Dmytra Buraho [in Ukrainian].
- Mazepova, O. V. (2016). The cultural scheme of ŠEKASTENAFSI (self-humiliation) as part of the Persian ta'arof politeness system. *Linguistic and conceptual pictures of the world*, 57, 241–249 [in Ukrainian]. <https://mov.knu.ua/wp-content/uploads/2020/02/33.pdf>
- Mazepova, O. V. (2022). Speech acts of "offers" and "refusals" as parts of the communicative behavior of Persian speakers. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Oriental Languages and Literatures*, 1(28), 18–25 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.17721/1728-242X.2022.28.17-24>
- Mohajernia, R., & Solimani, H. (2013). Different strategies of compliment responses used by Iranian EFL students and Australian English speakers. *Journal of Language Teaching & Research*, 4(2), 340–347. <https://doi.org/10.4304/jltr.4.2.340-347>
- Morady Moghaddam, M. (2017). Politeness at the extremes: Iranian women's insincere responses to compliments. *Language and Dialogue*, 7(3), 413–431. <http://doi.org/10.1075/ld.7.3.05mog>
- Pomerantz, A. (1978). Compliment responses: notes on the cooperation of multiple constraints. In J. Schenkein (ed.) *Studies in the Organization of Conversational Interaction* (pp. 79–112). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-623550-0.50010-0>
- Razi, N. (2013). A contrastive study of compliment responses among Australian English and Iranian Persian speakers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 70(1), 61–66. <http://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.01.038>
- Razmjoo, S. A., Barabadi, E., & Arfa, A. (2013). An investigation into the speech act of compliment response in Persian. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 2(1), 44–52. <http://doi.org/10.7575/ijalel.v.2n.1p.44>
- Sadeghi, E., & Zarei, G. R. (2013). Investigating the use of compliments in Persian and English: A case study of Iranian EFL students. *Journal of Foreign Language Teaching and Translation Studies*, 2(2), 30–49. <http://doi.org/10.7575/iaic.ijalel.v.6n.1p.227>
- Searle, J. R. (1979). *Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511609213>
- Shabani, M., & Zeinali, M. (2015). A comparative study on the use of compliment response strategies by Persian and English native speakers. *Advances in Language and Literary Studies*, 6(5), 58–66. <https://journals.aiac.org.au/index.php/all/article/view/1713>
- Shahidi Pour, V., & Zarei, G. R. (2016). Investigating Age-based Compliments in Persian. *Persian Review*, 4(2), 275–288. <http://doi.org/10.25134/erjee.v4i2.341>
- Shahidi Pour, V., & Zarei, G. R. (2017). Investigating the Use of Compliments and Compliment Responses in Persian: Effect of Educational Background. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, 6(1), 227–239. <http://doi.org/10.7575/iaic.ijalel.v.6n.1p.227>
- Shariffian, F. (2005). The Persian cultural schema of shekasteh-nafsi: A study of complement responses in Persian and Anglo-Australian speakers. *Pragmatics and Cognition*, 13(2), 337–361. <https://doi.org/10.1075/pc.13.2.05sha>
- Shariffian, F. (2007). L1 cultural conceptualizations in L2 learning. The case of Persian-speaking learners of English. In F. Shariffian and G. B. Palmer (eds.), *Applied Cultural Linguistics: implications for second language learning and intercultural communication* (pp. 33–51). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/ceclr.7.04sha>
- Shalaf, A., & Dehkordi, Z. (2019). Investigating the choice of compliment response strategies on social networking sites by a different gender. *Journal of New Advances in English Language Teaching and Applied Linguistics*, 1(2), 159–176. http://researchgate.net/publication/344942885_Investigating_Choice_of_Compliment_Response_Strategies_on_Social_Networking_Sites_by_Different_Gender
- Sifianou, M. (2001). "Oh! How appropriate!" Compliments and politeness. In A. Bayraktaroglou, & M. Sifianou (eds.), *Linguistic politeness: The case of Greece and Turkey* (pp. 391–430). John Benjamins Company. <https://doi.org/10.1075/pbns.88.14sif>
- Tamimi Sa'd, S. H. (2015). The use of compliment response strategies among Iranian learners of English: researching interlocutors' relative power and gender. *CEPS Journal*, 5(4), 89–107. <https://doi.org/10.26529/cepsj.118>
- Tang, C.-H., & Zhang, G. Q. (2009). A contrastive study of compliment responses among Australian English and Mandarin Chinese speakers. *Journal of Pragmatics*, 41(2), 325–345. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2008.05.019>
- Weigand, E. (2016). How to verify a theory of dialogue. *Language and Dialogue*, 6(3): 349–369. <https://doi.org/10.1075/ld.6.3.01wei>
- Wolfson, N. (1981). Compliments in cross-cultural perspective. *TESOL Quarterly*, 15, 117–124. https://www.academia.edu/15854405/Compliments_in_Cross_Culture_Perspective_by_Nessa_Wolfson
- Yousefvand, Z. (2010). Study of compliment speech act realization patterns across gender in Persian. *Arizona Working Papers in SLA & Teaching*, 17: 91–112. <https://journals.uair.arizona.edu/index.php/AZSLAT/article/view/21242>
- Yu, M. C. (2003). On the universality of face: evidence from Chinese compliment response behavior. *Journal of Pragmatics*, 35(10–11), 1679–1710. [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(03\)00074-2](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(03)00074-2)

Отримано редакцією журналу / Received: 10.11.23
 Прорецензовано / Revised: 22.11.23
 Схвалено до друку / Accepted: 25.11.23

Olena MAZEPOVA, DSc (Philol.), Prof.
ORCID ID: 0000-0002-0405-9128
e-mail: o.mazepova@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

COMPLIMENTS IN PERSIAN-SPEAKING COMMUNICATION: UNIVERSAL AND ETHNOSPECIFIC

B a c k g r o u n d . *The relevance of the study is determined by the need to develop the appropriate sociocultural competence of students studying Eastern languages in Ukrainian universities. Compliment is one of the ethno-specific speech acts (SA) functioning in the Persian linguistic and cultural area. Discovering the strategies which Persian speakers apply when giving and receiving compliments will help to understand the specific features of the cognitive mechanisms underlying their communicative behavior, and to make certain conclusions about their axiological world's image.*

M e t h o d s . *(i) Comparative – to analyze the views of Western and Iranian researchers on the nature of compliments and responses to them; (ii) discourse analysis – to identify various social, mental, cultural, etc. factors that influence the complementary behavior of Persian speakers; (iii) intent analysis – to identify actual, explicitly non-expressed intentions of participants in Persian-speaking complimentary interaction.*

R e s u l t s . *It has been established that the compliment SA in Persian-speaking communication is closely related to the cultural schemes šekastenafsi 'modesty' and ša'n 'dignity' – integral components of the Persian politeness system ta'ārof. When responding to a compliment, Iranians tend to downplay the object of the compliment, raising the status of the initiator of the compliment instead. Also they apply this strategy when communicating in English, which demonstrates how valuable it is and how deep it is rooted in the Persian linguistic consciousness.*

C o n c l u s i o n s . *In both English-speaking and Persian-speaking communicative behavior there is one common element – the desire to respond positively to a compliment, yet avoiding self-praise. Functioning of Persian-language compliments demonstrates its ethno-specific nature in the following cases: 1) when the reaction to a compliment on a thing of the addressee becomes a counteroffer to accept that thing as a gift; 2) when women are complimented on their appearance or personal qualities by men they don't know well; due to cultural restrictions, such compliments are perceived as insincere comments or even sarcasm, so they are ignored or regarded with disapproval.*

K e y w o r d s : *the Persian language, compliment, speech act, politeness system, communicative behavior.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.